

Tadeusz Radzik, Grzegorz Jawor

[Sprawozdanie z działalności Lubelskiego]

Rocznik Lubelski 33-34, 145-147

1991-1992

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Sprawozdanie z działalności Lubelskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Historycznego za okres od 8 listopada 1990 do 19 listopada 1993 r.

Walne Zebranie Sprawozdawczo-Wyborcze Lubelskiego Oddziału PTH odbyło się 8 listopada 1990 r. Wybrane zostały na nim władze Oddziału: Zarząd i Komisja Rewizyjna oraz delegaci na Walny Zjazd PTH. 19 listopada 1990 r. odbyło się posiedzenie nowego Zarządu, który ukonstytuował się następująco: prezes — prof. dr hab. Tadeusz Radzik, wiceprezysi — dr Jan Skarbek, dr Adam Andrzej Witusik, sekretarz — dr Grzegorz Jawor, skarbnik — mgr Bogusław Wachowicz, członkowie Zarządu: prof. dr hab. Henryk Gmiterek, mgr Józef Kus, prof. dr hab. Jan Lewandowski, prof. dr hab. Ryszard Szczygiel.

Komisja Rewizyjna wybrana w trakcie Walnego Zebrania ukonstytuowała się w sposób następujący: przewodniczący — dr Mieczysław Wieliczko, członkowie — mgr Franciszek Cieślak, mgr Feliksa Pomarańska.

W okresie sprawozdawczym działalność Oddziału skupiała się wokół upowszechniania wiedzy historycznej, akcji odczytowej i wydawniczej.

I. UPOWSZECHNIANIE WIEDZY HISTORYCZNEJ

W zakresie upowszechniania wiedzy historycznej zorganizowano liczne odczyty i sesje popularno-naukowe. Członkowie Oddziału uczestniczyli w sesjach naukowych organizowanych przez inne stowarzyszenia i instytucje.

Praktyczną działalność na tym polu Zarząd zainicjował w grudniu 1990 r., organizując spotkanie z sędzią Sądu Apelacyjnego w Lublinie Markiem Kielasińskim, poświęcone represjom sądowym w 1944 r. Realizując wysunięty w trakcie Zebrania Sprawozdawczo-Wyborczego postulat włączenia się Oddziału w nurt obchodów 200. rocznicy uchwalenia Konstytucji 3 Maja, 26 kwietnia 1991 r. zorganizowano, wspólnie z Zamojskim Towarzystwem Przyjaciół Nauk, sesję naukową. Poszczególni referenci starali się zwłaszcza zaakcentować udział w dziele Sejmu Wielkiego osób związanych z Lubelszczyzną.

Program sesji: dr Józef Duda — *Wkład Andrzeja Zamoyskiego w dzieło przebudowy Rzeczypospolitej w drugiej połowie XVIII wieku*; dr Adam A. Witusik — *Sejm rozumu i serca*; prof. dr hab. Jan Ziótek — *Zaprzysiężenie Konstytucji 3 Maja przez społeczeństwo polskie*; dr Eugeniusz Janas — *W obronie dzieła Sejmu Wielkiego*; dr Bogdan Szyszka — *Zamojskie środowisko intelektualne w okresie reform Sejmu Czteroletniego*; mgr Ewa Ziótek — *Wielka Emigracja wobec Konstytucji 3 Maja*; dr Tadeusz Adamek — *Pokłon Jana Matejki dla dzieła Sejmu Wielkiego*; prof. dr hab. Władysław Kucharski — *Tradycje 3 Maja wśród Polonii*; dr Stanisław Michałowski — *Współcześni i potomni o Konstytucji 3 Maja*.

Problematykę tę kontynuowano w trakcie sesji zorganizowanej wspólnie ze starachowickim oddziałem PTH. Dr A. A. Witusik mówił o ludziach Sejmu Wielkiego, a prof. J. Ziótek o Konstytucji 3 Maja. Wojnie polsko-rosyjskiej w obronie reform Sejmu Wielkiego poświęcone były wystąpienia dr. A. A. Witusika i dr. E. Janasa w trakcie zorganizowanej w Lublinie, wspólnie z Towarzystwem Barwy i Broni, sesji popularnonaukowej.

W tym samym czasie zapoczątkowano, wspólnie z Muzeum Miasta Lublina, cykl odczytów dotyczący epoki staropolskiej. W ciągu 1991 i 1992 roku referaty wygłosili: dr E. Janas — *Rycerski mit polskiej szlachty*; dr A. A. Witusik — *Unie polsko-litewskie*; mgr Włodzimierz Czarnecki — *Fundacja klasztoru na Jasnej Górze*; prof. R. Szczygiel — *„Złoty wiek” Lublina*; dr G. Jawor — *Rodzina chłopska w Polsce średniowiecznej*; dr Bożena Nowak — *Rzemieślnicy lubelscy w XV wieku*; dr Marian

Chachaj — *Edukacja młodzieży w dawnej Polsce*; dr Stanisława Hoczyk — *Akwedukty dawnego Lublina*; prod. dr hab. Marek Mądzik — *Polskie inicjatywy handlowe na Morzu Czarnym na przełomie XVIII/XIX wieku*; dr Witold Kłaczewski — *Urzednicy lubelscy (XVI—XVIII w.). Pochodzenie społeczne, wyznanie, kariery*.

Analogiczną serię odczytów zorganizowano wspólnie z Archiwum Państwowym w Lublinie. Dr A. A. Witusik mówił o wojnie polsko-rosyjskiej z 1792 r., dr J. Skarbek o Lubelszczyźnie w dobie powstania styczniowego, mgr W. Czarnecki o fundacji klasztoru na Jasnej Górze.

Owocem starań między innymi i naszego Oddziału była sesja naukowa w Dubieniec, poświęcona 200. rocznicy wojny polsko-rosyjskiej w obronie Konstytucji 3 Maja. Referaty z naszego ośrodka wygłosili: dr S. Michałowski — *Geneza wojny polsko-rosyjskiej 1792 r.*; dr E. Janas *Bitwa dubienicka*.

Działalność odczytową w 1992 r. uzupełniają zorganizowane wspólnie z KMPiK w Lublinie spotkanie z dr. S. Michałowskim, który mówił o odzyskaniu niepodległości w 1918 r. W grudniu tego roku podczas swej wizyty w Lublinie prezes ZG PTH prof. dr hab. Jacek Staszewski wygłosił odczyt o badaniach nad epoką saską, którego wysłuchali pracownicy i studenci historii obu lubelskich uniwersytetów.

Rok 1993 zaowocował nową serią odczytów publicznych, zorganizowaną wspólnie z Muzeum Historii Ratusza i Trybunału Koronnego — filią Muzeum Miasta Lublina. Poszczególni referenci poruszyli zagadnienia związane z Temidą staropolską: dr A. A. Witusik — *Prawo i bezprawie w Rzeczypospolitej XVI—XVIII w.*; dr E. Janas — *Przestępstwa żołnierskie w dawnej Polsce*; dr W. Kłaczewski — *Urzednicy sądowi lubelscy*; prof. dr hab. Wojciech Witkowski — *Lublin miasto Trybunału Koronnego*; mgr Marianna Dobrowolska — *Lubelski ratusz trybunalski*.

II. SPRAWY WYDAWNICZE

Należy stwierdzić, że minione trzy lata charakteryzowały się wyteżoną pracą wydawniczą. Mimo kłopotów finansowych zdołano utrzymać „Rocznik Lubelski” i wydanie zmniejszyć opóźnienia w jego wydawaniu. W 1991 r. ukazał się tom 29/30 tego czasopisma, w następnym zaś tom 31/32. Środki na ten cel pochodzą z Wojewódzkiego Funduszu Rozwoju Kultury w Lublinie. Obecnie w końcowej fazie redakcyjnej znajduje się tom 33/34. Na jego druk posiadamy niezbędne środki finansowe.

W dniu 12 lipca 1991 r. Zarząd przyjął propozycję władz miasta, polegającą na opublikowaniu *Słownika biograficznego miasta Lublina*. Brak środków uniemożliwił kontynuację prac nad *Lubelskim słownikiem biograficznym*. Wobec tego obecnie ograniczamy się do prowadzenia rejestru haseł i doborania ich ewentualnych autorów. W 1993 r. ukazał się pierwszy tom *Słownika biograficznego...* objętości około 20 arkuszy wydawniczych. Obecnie trwają prace nad kontynuacją tego pionierskiego przedsięwzięcia. Środki finansowe na tom II zapewniają władze miasta.

W 1991 r. Zarząd podjął decyzję o powołaniu nowego składu redakcji „Rocznika Lubelskiego”, która ukonstytuowała się następująco: dr A. A. Witusik — redaktor naczelny, dr J. Skarbek — zastępca redaktora naczelnego, dr G. Jawor — sekretarz redakcji, członkowie redakcji: prof. dr hab. Jan Dobrzański, prof. dr hab. Albin Koprucki, prof. dr hab. Jan Lewandowski, prof. dr hab. Tadeusz Łoposzko, prof. dr hab. Zygmunt Mańkowski, prof. dr Kazimierz Myśliński, mgr Zygmunt Nasalski, prof. dr hab. Tadeusz Radzik, prof. dr hab. Zygmunt Sułowski, prof. dr hab. Wiesław Śladkowski, dr Maria Trojanowska, prof. dr hab. Mirosława Zakrzewska-Dubarowa.

III. SPRAWY ORGANIZACYJNE

Lubelski Oddział PTH w ciągu ostatnich trzech lat stopniowo wzmacniał swój stan kadrowy. Na koniec 1990 r. liczył 87 członków, rok później 88, w 1991 r. 94, a obecnie 97. W przeważającej mierze są to pracownicy UMCS, KUL i Archiwum Państwowego w Lublinie. Należy jednak podkreślić stopniowy wzrost liczby nauczycieli w naszych szeregach.

W trakcie kadencji Zarząd pracował kolektywnie. W sumie odbyło się 12 posiedzeń Zarządu oraz pięć Prezydium Zarządu. Pewnej reorganizacji uległo funkcjonowanie naszej księgowości. Decyzją Zarządu z 21 października 1991 r. sprawy finansowe Oddziału przejęła p. Barbara Filipek i prowadzi je na zasadzie umowy-zlecenia. Na stanowisku księgowej zastąpiła ona p. Barbarę Łapińską.

Omawiane kwestie, związane z tradycyjną, wieloletnią działalnością Oddziału, oraz wyzwania, jakie niesie przyszłość, nasuwają kilka refleksji, które powinny być rozważone przez Zarząd rozpoczynający nową kadencję:

1. Należy dbać o bliższe związanie kręgu nauczycieli z pracami naszego Oddziału.
2. Warto rozważyć opracowanie nowych *Dziejów Lublina*.
3. Trzeba wykorzystać możliwość dofinansowania wydawnictw Oddziału przez Komitet Badań Naukowych, za pośrednictwem ZG PTH.
4. Niezwykle istotne dla lubelskiego środowiska historycznego byłoby zainicjowanie serii wydawniczej „Biblioteka Oddziału Lubelskiego PTH”, w której ramach można by było publikować wydawnictwa źródłowe, opracowania i materiały sesji naukowych o tematyce łączącej się z regionem lubelskim.

Tadeusz Radzik, Grzegorz Jawor

Międzynarodowa konferencja naukowa poświęcona dzieciom państwa halicko-wołyńskiego.

W dniach 19—21 sierpnia 1993 r. odbyła się w Haliczu sesja naukowa na temat historii, kultury i tradycji państwa halicko-wołyńskiego. Jej organizatorem był Instytut Ukrainoznawstwa Akademii Nauk Ukrainy. W sesji obok licznych przedstawicieli ukraińskich ośrodków naukowych brali udział badacze z diaspory ukraińskiej, Rosji, Mołdawii i Polski (Warszawa, Kraków, Lublin). Obfitość i różnorodność prezentowanych materiałów spowodowała konieczność obrad w czterech sekcjach tematycznych, zajmujących się: I — problemami słowiańskiej archeologii, II — archeologią doby książęcej, III — architekturą i sztuką, IV — historią, kulturą i tradycją księstwa halicko-wołyńskiego. Organizatorzy wydali drukiem streszczenia referatów i komunikatów wygłoszonych na konferencji¹.

Konferencję rozpoczęła sesja plenarna, na której przedstawiono 4 referaty. J. Isaewiç w otwierającym obrady wystąpieniu *Kul'tura Galic'ko-Volins'kich zemel': doba seredn'oviçja* zwrócił uwagę na wpływ, jaki miało przyjęcie przez Ruś chrztu z Bizancjum, podkreślając przy tym dużą rolę prądów kulturowych idących z Zachodniej Europy przez Czechy, Polskę i Węgry na Ruś, szczególnie na Wołyń i do księstwa halickiego.

Sytuacji politycznej na terenie księstw halickiego i włodzimierskiego w XIII w. poświęcił referat M. Kotljar *Galic'ko-Volin'ske knjazivstvo u evropejskoj politici XIII st.*, wskazując na fakt, że w połowie XIII w. księstwo to stanowiło jeden z ważniejszych ośrodków politycznych Europy Środkowej, mimo wcześniejszych czterdziestoletnich walk feudalnych na jego terenie.

R. Szczygieł (Lublin) w referacie *Od wołości do powiatu. Przemiany podziałów terytorialnych Rusi Czerwonej w XIV—XVI wieku* podjął próbę charakterystyki przemian podziałów terytorialnych zachodzących na tym obszarze, stanowiącym część dawnego księstwa halicko-wołyńskiego. Podkreślając przechodzenie od wołości do powiatu autor wskazał na dokonującą się tam symbiozę dawnych elementów prawa i zwyczaju ruskiego z wzorami przyjętymi z Korony i Mazowsza. Zwrócił także uwagę na znaczenie podjętej w połowie XV w. reformy zmierzającej do likwidacji mniejszych jednostek (powiatów) i usprawnienia administracji.

Czwartym referatem obrad plenarnych było wystąpienie V. Barana *Sklavini — predki ukraïnskogo naroda*. W dyskusyjnym referacie opowiedział się za trójczłonowym podziałem Słowian na Wenedów, Sklawinów i Antów, stwierdzając jednocześnie, że bezpośrednich przodków Ukraińców należy szukać wśród Sklawinów.

Obrady I sekcji koncentrowały się głównie wokół przemian kulturowych i etnicznych na obszarze Słowiańszczyzny w pierwszym tysiącleciu n.e. Współprzewodniczyli im J. Gurba (Lublin) i V. Baran. Między innymi J. Gurba w referacie *Górne Pobuże w I tysiącleciu n.e.* ukazał sytuację kulturowo-et-

¹ *Galic'ko-Volins'ka derżawa: peretuhmovi, vynykennja, istorija, kul'tura, tradiciji. Tezi dopovidej iu povidomleni*. L'viv 1993.